

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

MAANDOVERZICHT

No. 3 -1956

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S TV E R T R O U W E L I J KMaandoverzicht no. 3 - 1956I N H O U D

- I Communisme Internationaal
- II Activiteit van de C.P.N. en haar
 hulporganisaties
- III Andere stromingen
- IV Activiteit van Indonesiërs, West-
 Indiërs en Chinezen
- V Agenda
- VI Overzicht der stakingen in de
 maand maart 1956

HOOFDSTUK I - COMMUNISME INTERNATIONAAL"Partijdag van de Partij"

Het van 14 tot 26 februari 1956 in Moskou belegde XXe congres van de C.P.S.U. hield zich in het bijzonder bezig met de heroriëntatie van de partij. In een Oostduits perscommentaar werd het congres juist daarom getypeerd als de "Partijdag van de Partij".

Mikoyan, een der meest gezaghebbende leden van het tegenwoordige Presidium van het Centraal Comité der C.P.S.U. achtte het jongste congres het belangrijkste gebeuren sedert de dagen van Lenin.

In het brandpunt van de aldaar gevoerde besprekingen stond de officiële restauratie van het marxisme-leninisme met een daaruit voortgevloeide kritische herwaardering van Stalins persoon en werken en een lofprijzing op de thans goed functionerende collectieve leiding.

Omdat het congres van de C.P.S.U., op zijn minst formeel, de hoogste macht in de U.S.S.R. vertegenwoordigt, is het bij uitstek het geëigende lichaam om situaties, die sedert de dood van Stalin in maart 1953 ingrijpend veranderen, onder ogen te zien.

Tegen persoonsverheerlijking

Uit de congresredevoeringen, -discussies en -besluiten, benevens uit de daarna gepubliceerde gezaghebbende communistische commentaren is naar voren gekomen, dat uitdrukkelijk stelling wordt genomen tegen de zgn. cultus van de persoon.

De visie van de C.P.S.U. op deze belangrijke kwestie werd ruim een maand na de sluiting van het congres vrij duidelijk vastgelegd in het partijdagblad "Prawda" van 28-3-1956.

Het daarin opgenomen hoofdartikel, getiteld: "Waarom is de persoonsverheerlijking vreemd aan de geest van het marxisme-leninisme?", vestigt er nog eens de aandacht op, "dat J.W. Stalin grote verdiensten heeft voor onze partij, de arbeidersklasse en de internationale arbeidersbeweging".

Ter inleiding van de nadien uitvoerig uitgesponnen bezwaren tegen het beleid gedurende de latere levensjaren van de in 1953 overleden dictator, zegt de "Prawda", dat Stalin "een van de sterkste marxisten was." Zijn werken en zijn logica worden nog eens geprezen als wapens in de strijd tegen aan het leninisme vijandige politieke stromingen, te weten "de Trotskisten, Zinowjew-aanhangers, rechtse opportunisten, burgerlijke nationalist".

Hoe lang zullen deze ook nu nog als groepen aangeduide tegenstanders der partij - die Stalin tijdens zijn regiem vervolgde en waar mogelijk liet liquideren - de officieel aangewezen "vijanden" van het communisme blijven? De kansen

op een herziening van de huidige standpunten terzake zijn geenszins denkbeeldig te achten, aangezien thans in de Sowjet-Unie zoveel kwesties op drift zijn geraakt.

In hetzelfde Prawda-hoofdartikel, internationaal verbreid door de Kominformkrant (Ned. uitgave 6-4-1956), zijn weliswaar getemperde, maar toch nog altijd prijzende uitspraken over de leider van weleer te lezen.

De "Prawda" van 28-3-1956 toont evenwel met nog grotere nadrukkelijkheid de schaduwkant van Stalins beleid in latere jaren.

/zijn De gigantische successen, zo stelt de "Prawda"/behaald door het Sowjet-volk onder leiding van de Communistische Partij op grondslag van de historische wetmatigheden, die door het marxisme-leninisme waren ontdekt. Zij werden onvoldoende in marxistisch-leninistische zin verklaard, zij werden ten onrechte aan de verdiensten van één persoon, Stalin, toegeschreven en verklaard uit zijn bijzondere leiderscapaciteiten.

Daar het Stalin aan persoonlijke bescheidenheid ontbrak nam deze persoonsverheerlijking in de loop van de tijd "steeds wanstaltiger vormen aan en bracht de zaak ernstige schade toe".

Scherp wordt vervolgens het contrast aangezet tussen de "persoonscultus" en de meest opvallende karaktertrek van Lenin: "Eenvoudigheid. Zo eenvoudig als de waarheid".

De "Prawda" plaatst deze eenvoud tegenover de persoonsverheerlijking, die door Stalin zelf "op alle mogelijke manieren werd aangemoedigd en die dikwijls de vorm aannam van pralerij".

Weloverwogen lijkt de poging van het Sowjet-Russische partijdagblad tot ontluistering en gedeeltelijke afbraak van Stalins zorgvuldig opgebouwde ideeën-wereld.

Becritiseerde standaardwerken

De aanvallen richten zich in het bijzonder tegen het laatste hoofdstuk van de "Korte leergang van de Geschiedenis van de C.P.S.U. (Bolsjewiki)". Dit werk heet nu, vooral in het bedoelde slothoofdstuk, doordrenkt te zijn van persoonsverheerlijking.

Ook de "Korte Biografie" van J.W. Stalin, die, aldus "Prawda" geredigeerd werd met persoonlijke deelneming van Stalin, treft een soortgelijke misprijzing.

Zo luidt het nu, dat het dogmatisme en de boekenwijsheid, onder die verhoudingen ontstaan, de ontwikkeling van de marxistisch-leninistische theorie hebben geremd.

Het was (zo schampert hetzelfde Prawda-hoofdartikel van 28-3-1956) slechts één mens, Stalin, beschoren om "de theorie verder te ontwikkelen, voorwaarts te stuw en iets origineels en nieuws naar voren te brengen, terwijl alle overigen niets anders hadden te doen dan zijn gedachten te populariseren en de door hem gegeven formuleringen

toe te lichten".

"Het Boek"

Bovenal moet deze kritiek van hogerhand op belangrijke onderdelen van de "Korte Leergang" ook de kader- en ledenscholing van de communistische partijen in het Westen in niet geringe verlegenheid brengen. Het werk werd tot voor kort beschouwd als de internationaal meest gezaghebbende scholingsbron. Nog niet zo lang geleden sprak men in de C.P.N. over deze "Korte Leergang"-onverdeeld bewonderend als over "Het Boek".

De vraag rijst thans, wat de C.P.N. en haar zusterpartijen daar voortaan voor in de plaats zullen kunnen stellen.

Klassenstrijd

Geleid door het huidige standpunt van de C.P.S.U. verwerpen de communistische partijen in den vervolge als onjuist Stalins theorie, dat de klassenstrijd zich met de voortgang en de ontwikkeling van het socialisme verscherpt.

Bijval wordt voorts betuigd aan het ~~corrigeren~~ van bepaalde theoretische fouten, zoals bijvoorbeeld opgenomen in Stalins geschrift "Economische problemen van het Socialisme in de Sowjet-Unie" (sept. 1952) en die nu heten in te druisen tegen reeds door Lenin herziene opvattingen.

Weerstanden en aarzelingen

Onmiskenbaar hebben de communistische leiders in de afgelopen anderhalve maand ook buiten de Sowjet-Unie vele weerstanden en aarzelingen te overwinnen gehad.

De voorzichtig-afwijzende kritiek op Stalin in een artikel van Paul de Groot ("Waarheid" 17-3-1956), de reeds verder gaande bijdrage van Maurice Thorez ("Humanité" 27-3-1956), alsmede de weer scherpere formulering van het Prawda-hoofdartikel (28-3-1956) zijn tot dusver gematigde aanvallen op Stalin, wanneer men ze vergelijkt met twee desbetreffende publicaties van Walter Ulbricht ("Neues Deutschland" d.d. 4 en 20 maart 1956), zomede met een verslag van een door Palmiro Togliatti op 13-3-1956 gehouden referaat voor het Centraal Comité van de Italiaanse Communistische Partij ("L'Unità" 15-3-1956).

Gedragslijn

Gaandeweg wordt het, mede uit recente publicaties in het Sowjet-Russische partijdagblad "Prawda" en in de Kominformkrant wat duidelijker, hoe de communisten de thans te volgen gedragslijn trachten goed te praten. Deze gedragslijn is in het Prawda-hoofdartikel van 28-3-1956 aldus onder woorden gebracht:

"Het feit, dat de partij onomwonden en energiek het principiële vraagstuk aan de orde heeft gesteld van de persoonsverheerlijking, die in strijd is met de geest van het marxisme-leninisme, is een bewijs van haar grote morele en politieke kracht, van de onaantastbaarheid van de leninistische principes en van haar nauwe verbondenheid met het volk".

Brede opheldering zonder overijling

Zonder "dat men nu op hol slaat en overijld te werk gaat", aldus de "Prawda", acht de partij het nodig een brede ophelderingcampagne op gang te brengen om de resten en overblijfselen van de persoonsverheerlijking uit ons leven te bannen.

De periode van enige weken, waarin de discussies en de resoluties van het XXe congres op het thema Stalin openlijk slechts schoorvoetend werden besproken, is blijkbaar voor de Sowjet-Unie definitief afgesloten.

Hoe staat het echter buiten de U.S.S.R. met deze voortgang?

Naar het voorbeeld van Moskou hebben de communistische partijen in het Westen elk voor zich inmiddels verklaard het o.m. over het volgende eens te zijn:

de C.P.S.U. heeft steeds een juiste en succesvolle leninistische politiek gevoerd;

de partijlijn vóór, tijdens en na de oorlog was juist;

de gemaakte beleidsfouten en de overtredingen van de communistische organisatie-beginselen wortelen niet in het socialistische stelsel;

de bestudering van de gemaakte fouten is leerzaam voor alle communisten, omdat het begrijpen van de tekortkomingen bij de opbouw van de eerste socialistische staat ter wereld de communisten in andere landen zal helpen deze fouten nu en in de toekomst te vermijden;

persoonlijk leiderstalent blijft voor de partij, de regering en de gehele socialistische maatschappij van waarde mits leiding gevende vooraanstaande/zich ondergeschikt weten aan het oppergezag van de partij en daarbij tevens de verbinding met de massa behouden.

De eerste phase van de publieke voorlichting kan thans, ruim zes weken na het beëindigen van het XXe congres der C.P.S.U., als afgesloten worden beschouwd.

Alle westelijke partijen - met de C.P.N. als laatste in de rij der adhaerenten - hebben in hun resp. uitspraken over de Stalin-cultus getracht om de nieuwe situatie als

I/5

aanvaardbaar en houdbaar voor te stellen. Hierbij werden de verhoudingen in het eigen land als uitgangspunt genomen.

Het orde stellen op deze politiek verwarde en kwetsbare zaken, brengt voor de communistische partijen zowel naar binnen als naar buiten strubbelingen mede.

Bijna alle communistische partijen in het Westen kregen na het Moskouse congres te kampen met besluiteloosheid, inactiviteit en interne politieke opschudding. Deze crisisverschijnselen houden nog kennelijk aan.

De jongste beslissingen ten aanzien van de strijd tegen de Stalin-verering snijden diep in het vlees der communistische partijen, wier leiders zich voor moeilijke beleidskwesties geplaatst zien, die in elk land weer anders moeten worden opgelost. Hieruit valt mede te verklaren, waarom elk der communistische partijen in het Westen met een zelfstandig oordeel in de openbaarheid is getreden. De tijdstippen, waarop tot publicatie werd overgegaan, lopen onderling eveneens uiteen.

De westerse communistische topfunctionarissen hebben er gedurende de laatste weken blijk van gegeven de politieke ontwikkelingen moeilijk te kunnen overzien. Figuren als Harry Pollitt in Engeland, Maurice Thorez in Frankrijk, De Groot in Nederland, alsmede vooraanstaande leiders van de partijen in België en de Scandinavische landen voelden zich kennelijk geremd bij het politiek verwerken van de vele gerezen problemen.

Hun dralen en weifelen zou kunnen worden uitgelegd als een gemis aan diepere kennis van de achtergronden der gebeurtenissen in de Sowjet-Unie.

Mogelijk waren zij niet opgenomen in een bestaande beperkte kring van ingewijden waarvan Togliatti en Ulbricht in het Westen stellig hoofdpersonen zijn. Deze gaven door hun gedragingen blijk wél te beschikken over vertrouwelijke inlichtingen terzake. Moskou had die informatie aan alle betrokkenen kunnen verstrekken, maar heeft dit waarschijnlijk om dezerzijds niet te achterhalen redenen niet gedaan. (Thorez bijvoorbeeld woonde het XXe congres in Moskou evenals Togliatti persoonlijk bij, maar bleef kennelijk verstoken van informatie, waarover zijn Italiaanse collega kon beschikken).

De aanval van Togliatti

Genoemde Palmiro Togliatti had, zoals hiervoren al terloops vermeld, na zijn terugkeer van het congres in Moskou, op 13 maart 1956 een referaat voor het Plenum van het Centraal Comité der Italiaanse communistische partij gehouden, dat reeds twee dagen daarna in "L'Unità" werd openbaar gemaakt.

In dit requisitoir ging deze hoge partijfunctionaris zover, dat hij Stalin veroordeelde als een leider "die de

I/6

I/6

zin voor de werkelijkheid verloor". Daarvan was, volgens Togliatti, de "ergste consequentie", dat Stalin "ook het respect voor de revolutionaire legaliteit" bleek te hebben verloren. Deze opmerkingen houden stilzwijgend o.m. een afkeuring van de beruchte zuiveringen der dertiger jaren onder Stalin in. Deze voordracht van Togliatti heeft zelfs een serie uitspraken van S.E.D.-secretaris Walter Ulbricht, die Stalin o.m. als "klassicus van het communisme" onttroonde, in scherpte en agressiviteit jegens de overleden dictator overtroffen.

De grootste communistische partij vóór het IJzeren Gordijn was dus kennelijk geroepen om zich op de hiervoren aangeduide manier openlijk tegen de Stalin-mythe te keren.

Achter het IJzeren Gordijn werden al iets eerder, doch in diezelfde periode, eveneens uitspraken tegen de Stalin-cultus aan de openbaarheid prijs gegeven. Aldaar gingen enkele satellietstaten voor, nl. Polen en Tsjecho Slowakije, terwijl de Sowjet-Russische pers zich voorlopig, nl. tot 28 maart j.l., nog in stilzwijgen bleef hullen.

In Oost-Duitsland was, reeds vrij kort na het einde van het Moskouse partijcongres en wel op 4 maart 1956, de trom geroerd tegen de "persoonsverheerlijking".

Er verschenen bijvoorbeeld in het S.E.D.-orgaan "Neues Deutschland" op 4 en 20 maart beschouwingen van Walter Ulbricht, waarin wijlen Stalin een zgn. passende en heel bescheiden plaats in de historie van het communisme en van de Sowjet-Unie kreeg toegewezen.

Het dagblad "Rude Právo" te Praag kwam op 7 maart j.l. ook met een anti-Stalin beschouwing en het te Warschau verschijnende partijorgaan "Trybuna Ludu" volgde op 10 maart het reeds gebaande kritische spoor.

Achterop geraakt

Terwijl dus in landen onder de rechtstreekse machtsinvloed van de Sowjet-Unie een communistische partijpers reeds de fiolen van de partijtoorn over Stalins hoofd uitstortte, speeldende meeste Westerse communistenleiders nog verstopertje met de feiten.

De communistische pers in het Westen heeft - met uitzondering van het partijorgaan in Italië - nog tot eind maart 1956 volhardt in een wijze van voorlichting, die de onmiskenbare symptomen van onzekerheid en verwarring vertoonde.

Nog op 24 maart 1956 getuigde bijv. Harry Pollitt, de le secretaris der Britse communistische partij, in de "Daily Worker" van zijn verrassing, waar hij immers schreef: "Samenhangend met de vraag naar Stalins rol worden feiten aan het licht gebracht, die ook voor ons allen nieuw zijn".

I/7

Uit een op 27 maart gepubliceerd artikel van Maurice Thorez, de algemeen secretaris van de P.C.F. in "L'Humanité" bleek, dat de Franse partij met haar voorlichting ten opzichte van de Stalin-kwestie nog altijd ver achter stond bij de voordracht van feiten, die het Italiaanse partijorgaan "L'Unità" reeds op 15 maart 1956 had gepubliceerd.

Nochtans werd het uitvoerige en weinig zeggende artikel van Thorez overgenomen door het Kominform-weekblad (6-4-1956), Duitse uitgave).

Op 29 maart is Thorez waarschijnlijk nader over de Moskou-koers geïnstrueerd tijdens zijn ontmoeting met Togliatti in Rome.

De geruchten, die in de westerse niet-communistische pers op 16 en 17 maart 1956 opdoken over een anti-Stalin-rede, die partijsecretaris Chroestsjow op de laatste congresdag te Moskou in geheime zitting zou hebben gehouden, werden in de westerse communistische pers - o.a. in die der C.P.N. - afgedaan met de kwalificatie "bourgeois-lasterpraat" of als een verminkte weergave van uit hun verband gerukte uitspraken gediskwalificeerd. Zij duiden op een grote verontwaardiging en een gerede twijfel van vele communisten buiten de Sowjet-Unie.

Reeds toen zou de juistheid van de voornaamste feiten, die achteraf in deze publicatie verwerkt bleken, haar bevestiging hebben kunnen vinden in een authentieke communistische publicatie, nl. het Togliatti-referaat in "L'Unità" van 15 maart jl., waarvan de inhoud aan de vooravond van de westerse onthullingen dus reeds beschikbaar was.

Merkwaardig genoeg liet men in het Westen na om dit artikel tijdig te signaleren en het ter adstructie en eventuele bewijsvoering toe te voegen aan de geruchten over Chroestsjow's geheime rede.

De uitspraken van "Unità" contra Stalin, gedekt door het gezag van een communistenleider van formaat, met name Togliatti, zouden van meet af aan, ook in het kamp van de communisten, de realiteit van de toen gesignaleerde afbraak der Stalin-mythe, overtuigend hebben kunnen aantonen.

Gekuist voor de Sowjet-Unie

De Kominformkrant van 23 maart 1956 (internationale editie) bracht een wel uitvoerige, maar toch besnoeide weergave van het "Unità"-artikel d.d. 15-3-1956. Aan het referaat van Togliatti werd op die plaats een volle pagina tekst ingeruimd.

Alle uitspraken contra Stalin blijken uit deze bijgeschaafde publicatie geweerd te zijn, wat echter niet hoeft te duiden op "censuur" van Moskou ten opzichte van het buitenland. Het ligt veeleer voor de hand om te veronderstellen, dat de Sowjet-machthebbers wilden voorkomen,

I/8

dat bepaalde groepen in de Sowjet-Unie voor het eerst uit een buitenlandse nieuwsbron inlichtingen zouden verkrijgen betreffende de Stalin-affaire.

De Kominformkrant vindt nl. haar lezers ook in de Sowjet-Unie. Toen het bedoelde nummer van 23 maart ook daar werd verspreid zou het nog vijf dagen duren alvorens de officiële Sowjet-Russische partijpers, i.c. de "Prawda" de "Stalin-cultus" kritisch ging bespreken.

De "Prawda" heeft gesproken.

Voor de meeste communistische partijen in het Westen kan, ter verklaring, zo niet ter verontschuldiging van hun achterop raken bij de snelle ontplooiing van de feitelijke stand van zaken de omstandigheid hebben bijgedragen, dat de machthebbers in de Sowjet-Unie zelf zo lang hebben gewacht, nl. tot 28 maart 1956, vooraleer zij de volkeren der U.S.S.R. een duidelijke "opklaring" gaven van de gerezen situatie.

In elk geval ontbraken tot genoemde datum alle publieke, positieve aanwijzingen voor een afbraak van de Stalin-mythe door de Sowjet-Russische partijpers.

Eerst op de 28ste maart bracht "Prawda" dan een uitvoerige beschouwing, die openlijk bevestigde, dat de strijd tegen de persoonsverering van Stalin al in een vergevorderd stadium was gekomen. Nochtans contrasteerde de voorzichtige wijze, waarop dit anti-Stalin offensief werd gefomuleerd, met de rigoureuze en onbeschroomde woordkeus van de Italiaanse "Unità" van 15 maart.

Een afremmende publicatie

Het "Prawda"-hoofdartikel van 5 april 1956, dat zich speciaal bezig hield met enige in de strijd contra de persoonsverering begane vergrijpen tegen de partijdiscipline, heeft zekere beduchtheden van de partijleiding in de Sowjet-Unie bloot gelegd. Moskou is er zich kennelijk terdege van bewust geworden, dat aan deze affaire gevaarlijke kanten voor het handhaven van een onwrikbaar partijgezag zitten.

In bedoelde beschouwing, die een tegenwicht van het "Prawda"-hoofdartikel van 28-3-1956 lijkt, zijn talrijke vermaningen gericht aan het adres van "losgeslager" partijgenoten, die zich onder het mom van strijd tegen de persoonscultus zouden hebben ontpopt als in wezen partijvijandige elementen, die zich door hun optreden keerden tegen het onaantastbare gezag van de C.P.S.U.

Dit "Prawda"-artikel werd tezelfdertijd in extenso afgedrukt in de Kominformkrant van 6 april 1956, op die

I/9

plaats waarschijnlijk bedoeld als een vingerwijzing voor de kameraden buiten de U.S.S.R. (Kominformkrant 13-4-1956, Ned. ed.)

Opheffing Kominform

Het in september 1947 opgerichte Communistische Informatie Bureau zal-naar bij het afsluiten van dit overzicht bekend is gemaakt - worden ontbonden. De activiteit van het Kominform accentueerde het nu door Moskou verlaten standpunt, dat de wereld verdeelde in twee kampen, nl. het socialistische en het kapitalistische, welke onverzoenlijk tegenover elkander heetten te staan.

De scherpslijper van deze harde politiek was destijds de in 1948 plotseling overleden Andrei Zhdanow, een der corypheeën van het Stalinisme.

Sedert de Sowjet-Russische leiders in de zomer van 1955 te Genève in de kring van de Grote Vier de "koude oorlog" voor beëindigd hebben verklaard, ging Moskou op velerlei wijzen de "vreedzame en wedijverende coëxistentie" propageren.

De opheffing van het Kominform is in zeker opzicht nog wel een verrassing, aangezien Chroestsjow tijdens zijn bezoek aan India en wel op 1 december 1955 te New Delhi, uitdrukkelijk zijn voorkeur voor het handhaven van het Kominform had te kennen gegeven. De tegenzin van koloniale en kapitalistische machten tegen het Communistische Informatie Bureau vormde zijns inziens een aansporing te meer om niet tot ontbinding ervan over te gaan.

Destijds zou president Nehru van India ook al op stopzetting van geconstateerde subversieve activiteit van het Kominform hebben aangedrongen.

Maarschalk Tito had tevoren, uiteraard op heel andere motieven, reeds de verdrijving van het Kominform verlangd. De officiële opheffing verschaft zeker aan de Joegoslavische communisten en hun leider niet geringe politieke genoegdoening.

Blijkbaar heeft het gewicht van internationale belangen thans de doorslag gegeven bij deze beslissing. Chroestsjows persoonlijk politiek gezag zal er wel niet onder lijden, maar heeft voor de buitenwacht toch een deuk gekregen.

Ook de uitspraak van Chroestsjow, eveneens in de maand dec. 1955 in India gelanceerd, dat het Westen de agressie van Hitler-Duitsland tegen de Sowjet-Unie had aangemoedigd, is thans blijkbaar weggeduwd.

Niemand minder dan Walter Ulbricht, de 1e secretaris van het C.C. der S.E.D. heeft immers medio maart jl. op een partijconferentie van districtsgedelegeerden van Berlijn onthuld, dat Stalin tot driemaal toe

I/10

waarschuwingen tegen komende Hitler-agressie in de wind had geslagen. Daarbij werd weliswaar niet gezegd, dat één dezer waarschuwingen van Churchill afkomstig zou zijn geweest, doch uit Ulbrichts verklaring valt de ongegrondheid van Chroestsjows verdachtmaking jegens het Westen wel af te leiden.

In dezelfde, hiervoren aangeduide rede van Ulbricht was de passage, waarin een diep meningsverschil tussen Stalin en de "leidende militaire deskundigen" gedurende de tweede wereldoorlog werd gesignaleerd, nog wel het belangrijkst ("Neues Deutschland" 20-3-1956).

Doet aan de vooravond van het officiële verdwijnen van het Communistische Informatie Bureau gaf het Kominform-weekblad nog kennelijk richtlijnen voor de uitvoering van de nieuwe leninistische koers, die Moskou's aanhangers voortaan over de gehele wereld moeten volgen.

De communistische partijen buiten de Sowjet-Unie zijn nu, volgens Moskou, tot een zodanige politieke rijpheid gekomen, dat het centrale informatie-orgaan Kominform overbodig is geworden, een motivering die wel met een korreltje zout mag worden genomen.

Satellieten

De politieke situatie, welke na het partijcongres te Moskou is ontstaan, heeft ook ingrijpende veranderingen voor de partijen in de satellietstaten te weeg gebracht.

Communistenleiders als Rákosi (Hongarije) en Tsjervenkov (Boelgarije) zijn op grond van hun stalinistische verleden blijkbaar in grote moeilijkheden geraakt. Laatstgenoemde dreigt reeds in het huidige stadium van de partij-politieke ontwikkelingen uit zijn sleutelpositie te worden gedrongen.

De interne verhoudingen in de satellietpartijen zijn labiel en op dit moment bezwaarlijk te peilen.

In Polen heeft de plotselinge dood van Boleslaw Biérut (13 maart 1956) onvermijdelijk geleid tot inwendige spanningen in de communistische partij aldaar. De opengevallen plaats van de secretaris, die de 63-jarige Biérut sedert enige tijd na zijn aftreden als premier innam, is nu bezet door Edward Ochab, een hoofdofficier in het tijdens de tweede wereldoorlog gevormde Poolse Koscinszko-regiment. Hij was na Biérut het oudste lid van het partijsecretariaat van het Centraal Comité der Poolse Verenigde Arbeiderspartij.

Biérut, die op 10 februari j.l. als leider van een Poolse delegatie naar het partijcongres in Moskou was vertrokken, bleef daar op 26 februari ziek achter. In de nacht van 12 op 13 maart is hij daar ontslapen.

I/11

I/11

Eerherstel

In februari j.l. werd de vooroorlogse communistische partij in Polen door een internationale commissie van destijds bij het Comintern aangesloten communistische partijen gezuiverd van een oude blaam.

In 1938 had een speciale Comintern-commissie, blijkbaar op last van Stalin, de Poolse communistische partij laten ontbinden op beschuldiging dat zij door partijvijandige, kapitalistische elementen zou zijn geïnfiltreerd.

Het eerherstel, dat de oude communistische partij van Polen thans te beurt is gevallen, houdt eigenlijk een aanklacht in tegen hen, die de opheffing van de partij in 1938 hadden geïnstigeerd. Ze hadden met behulp van "vervalste documenten", geopereerd naar men nu heeft vastgesteld.

De vroegere liquidatoren worden bij deze rehabilitatie tevens aansprakelijk gesteld voor de verdwijning en de dood van de voormalige leiders der Poolse communistische partij. Onder hen, die aan deze vervolging hun medewerking verleenden, zou de thans overleden partijsecretaris Biérut een vooraanstaande plaats hebben ingenomen. Biérut, die eertijds een gewichtige functie in de in 1943 ontbonden Comintern moet hebben vervuld, stond bekend als een toegewijde volgeling en een werktuig van Stalin.

De tegenwoordige positie van de Poolse communistische partij is van dien aard, dat het noodzakelijk zal zijn daarop in volgende overzichten nader in te gaan.

HOOFDSTUK II - DE C.P.N. EN HAAR HULPORGANISATIES

De partij en het XXe Congres van de C.P.S.U.

Het XXe Congres van de C.P.S.U. en de daarop gevolgde ontluistering van de persoon van Stalin, hebben de leiding van de C.P.N. voor bijzondere moeilijkheden geplaatst.

De berichtgeving over het verloop van het congres in "De Waarheid" was ruim, zij het op bepaalde momenten trager dan in de niet-communistische pers. En dit terwijl "De Waarheid" over een directe en eigen berichtgeving vanuit Moskou beschikt.

Met artikelen van beschouwende en verklarende aard bleef "De Waarheid" echter volledig ten achter.

Eerst op 22 februari 1956 - een week na de publicatie van het door Chroestsjow op 14-2-1956 namens het Centraal Comité van de C.P.S.U. aan het congres uitgebrachte verslag - waagde hoofdredacteur Marcus Bakker zich aan een uitermate schuchter en voorzichtig commentaar. Daarin beperkte hij zich er toe vast te stellen, dat uit alle tot dan toe gehouden redevoeringen de strijd voor de vrede als het belangrijkste vraagstuk naar voren was getreden en ging hij in feite voorbij aan die gedeelten uit de inleidingen van de Sowjet-machthebbers, die in het Westen vanwege hun in het oog springende betekenis naar voren werden gehaald.

Het begrip personencultus in verband met Stalin is in Bakker's beschouwing niet te vinden. Heel terloops vermeldt hij slechts, dat door verschillende sprekers aangegeven was, dat de laatste jaren een verbetering heeft plaatsgevonden in de werkwijze der leidingen, die dikwijls geremd was geweest doordat de nadruk te veel viel op één persoon.

Conform het bekende recept besloot de Waarheid-hoofdredacteur dit eerste en zeer sobere commentaar met een aanval op de "armzalige burgerlijke pers", die - aldus Bakker - slechts aandacht schonk aan de op het congres geuite kritiek en zelfkritiek en altijd tracht de communisten met hun eigen openhartigheid verdacht te maken.

In een tweede beschouwing van Bakker's hand op 28-2-1956, drie dagen na de sluitingsdatum van het congres, was het wederom het vredethema, dat domineerde.

Verder legde de "Waarheid"-hoofdredacteur de nadruk op de door het congres gestelde eis van samenwerking met de socialistische leiders om dit hoofdpunt van het congres onder allerhande laster weg te moffelen.

Nietszeggend

Voor de zonder twijfel naar verklaring en toelichting hunkerende partijgenoten moet dit artikel van Bakker wel bijzonder nietszeggend zijn geweest. Kennelijk was de

II/2

Waarheid-redactie echter door wat in het verdere verloop van het congres nog naar voren kwam al zodanig in verlegenheid gebracht, dat zij het maar beter achtte zich volledig op de vlakte te houden. Waarschijnlijk heeft daarbij de gedachte voorgezet, dat Paul de Groot na terugkeer uit Moskou, alwaar hij het congres bijwoonde, wel het verlossende woord zou spreken.

Adeempauze

Het duurde echter na de thuiskomst van de algemene secretaris der C.P.N. (3-3-1956) nog veertien dagen vóór-aleer "De Waarheid" (op 17 maart 1956) een beschouwing van zijn hand kon publiceren.

De Groot stelde in deze beschouwing slechts met verachting de misselijke insinuaties te kunnen bejegenen als zouden de communisten Stalin "overboord geworpen" hebben. Niets is, aldus De Groot, in staat de nagedachtenis te be-zoedelen van de onvermoeide strijder, die voor honderden miljoenen en de gehele wereld, gedurende bijna een mensens-leven de belichaming was van het Sowjet-volk, zijn Commu-nistische Partij en alle daden, welke die partij verricht heeft.

De betekenis van Stalin's werk was, dat hij het Marxisme-Leninisme in de praktijk heeft toegepast. Naar De Groots mening had echter het feit, dat Stalin vooral in de tweede wereldoorlog als opperbevelhebber een enorme populariteit heeft verkregen, niet tot een persoonsverheerlijking mogen leiden. Deze voert immers altijd tot misbruiken en tot het verstoren van gezonde organisatorische verhoudingen. Er op wijzend, dat hierover het laatste woord vanzelfsprekend nog niet is gezegd, plaatste De Groot kennelijk aan het adres van zijn partijgenoten de waarschuwing: "Wij mogen ons er echter niet door de geraffineerde methoden van de anti-commu-nisten toe laten verleiden om de discussie over Stalin in de persoonlijke sfeer te beschouwen. Het gaat niet om zijn persoon, maar om zijn werk. Stalin's werk werd in een be-paalde ontwikkelingsperiode verricht en het mag alleen in het raam van die periode en de toen bestaande situatie beoordeeld worden".

Van zijn uiteenzetting over de persoon Stalin stapte De Groot over op het levende en scheppende karakter van het Marxisme-Leninisme. In dit verband verklaart hij, dat de communisten van de Sowjet-Unie gelijk hebben, wanneer zij zich niet de handen wensen te binden, door alle prakti-sche oplossingen en theoretische beschouwingen van Stalin voor eeuwig en onvergankelijk te verklaren.

De theorie, aldus De Groot, is voor ons een leidraad voor de actie en in de toepassing ervan kunnen er geen on-veranderlijke formules en recepten bestaan, ook niet - en

hier sprak De Groot weer met zeker eerbetoen - als zij afkomstig zijn van een zo knappe en verdienstelijke figuur als kameraad Stalin is geweest.

Het gehele betoog van de algemeen partij-secretaris over het C.P.S.U.-congres gaf overigens blijk van een grote onzekerheid en een bijzondere voorzichtigheid. In de inleiding van het artikel stelde hij, dat het onbegonnen werk is te pogen thans reeds in één of zelfs meerdere artikelen verslag te brengen over alle vraagstukken, die het congres hebben bezig gehouden. Beter is het, aldus De Groot de gedachten, die deze grote gebeurtenissen gewekt heeft, rustig te laten bezinken.

Bij de vaststelling: een van de allergrootste gebeurtenissen op het congres was de zelfkritiek op de verkeerde toestanden in het staatsbestel en het organisatieleven in de partij geweest, maakte De Groot het voorbehoud, dat het thans nog niet mogelijk is de maatregelen ten volle te overzien en te omvatten.

"Goebbeliaanse lasterverhalen"

Kennelijk zijn de sensationele berichten in de niet-communistische pers op 17 maart 1956 over de Chroestsjow-aanval op Stalin op de laatste congresdag (25-2-1956) voor de C.P.N.-leiding geen aanleiding geweest om de publicatie van het artikel van De Groot - waaruit nog een sterke gebondenheid aan de persoon van Stalin blijkt - op dezelfde dag op te houden. Hierbij speelt mogelijk de grote beduchtheid aan C.P.N.-zijde voor berichten uit niet-communistische koker afkomstig een rol.

Hoe het ook zij, "De Waarheid" deed de "onthullingen in de burgerlijke pers" die dag af met de mededeling, dat zij op deze Goebbeliaanse lasterverhalen tegen Stalin en tegen de Sowjet-Unie niet behoefde in te gaan. Het doel daarvan was immers de aandacht af te leiden van het feit, dat de vakbonden en een aantal P.v.d.A.-ministers voor de eisen van de ondernemers door de knieën waren gegaan, met de in de Stichting van de Arbeid bereikte overeenstemming inzake de lonen.

Moesten de Waarheid-lezers uit deze beschouwing de indruk krijgen, dat de onthullingen in de niet-communistische pers geheel en al op verzinsels berustten, op Maandag 19 maart werden zij in de partijkrant geconfronteerd met een bericht, overgenomen uit "Humanité Dimanche", waaruit bleek, dat er wel degelijk een speciale zitting van het C.P.S.U.-congres was gehouden, waarin Chroestsjow de persoonsverheerlijking van Stalin nadrukkelijk aan de kaak had gesteld.

II/4

De Waarheid-redactie volstond er mee dit bericht, afkomstig van de Moskouse Humanité-correspondent, Pierre Hentgès, zonder eigen commentaar op te nemen.

De volgende dag (20-3-1956) kwam Marcus Bakker in een redactioneel artikel op deze aangelegenheid terug. Hierbij gaf hij er duidelijk blijk van niet over verdere berichten te beschikken en zich nog niet aan commentaar te durven wagen. Men kan anders moeilijk zijn opmerking verklaren, dat de leiding van de C.P.S.U. een dure plicht vervult, als zij allerlei gebreken aan de kaak stelt en dat op de duur hierover wel de feiten ter beschikking zullen komen "die ons een oordeel mogelijk maken".

Ruzie en Romme

Het enige advies, dat Bakker zijn partijgenoten en lezers kon geven was, om zich naar aanleiding van de "kolderberichten" in de burgerlijke pers, toch niet tot heftige woordenwisselingen te laten verleiden en om toch vooral te bedenken, dat de wilde hetze over Stalin bedoeld is om de aandacht af te leiden van het feit, dat de ondernemers en Romme er alleen maar op uit zijn de arbeiders een belangrijk deel van hun loon te onthouden.

Een dergelijk "houdt de dief"-thema vertolkte Bakker ook in "De Waarheid" van 21-3-1956 met zijn hoofdartikel "De hetze".

Bakker bestond het daarin te beweren, dat, als er hoe laakbaar ook - misstanden in de Sowjet-Unie zijn geweest, in de eerste plaats de Amerikanen als aanstichters daarvan moeten worden aangemerkt. Nog ieder jaar, zo ging hij voort, plaatsen zij immers openlijk honderd miljoen dollar op hun begroting voor ondermijning van de socialistische landen.

Geleidelijke ommekeer:

Op 24 maart 1956 haalde Marcus Bakker in een artikel "Nuchtere feiten", passages aan uit een beschouwing van de Amerikaanse United Press-correspondent in Moskou, Henry Shapiro, om er daarbij op te wijzen, dat in het Westen aan de rede van Chroestsjow op 25 februari 1956 op lasterlijke wijze een sterk overdreven inhoud was gegeven.

Sindsdien werden de partijgenoten in "De Waarheid" echter voortdurend geconfronteerd met berichten uit buitenlandse communistische bronnen, die duidelijk maakten dat de partijleiding de beschouwingen in de niet-communistische pers over de Chroestsjow-rede niet kon blijven afdoen met de betiteling "lasterlijke nonsens".

"De Waarheid" publiceerde achtereenvolgens berichten over, c.q. samenvattingen uit: de resolutie van het Centraal

II/5

II/5

Comité van de Franse communistische partij (24-3), het Prawda-artikel over de persoonsverheerlijking en het werk van Stalin (de eerste beschouwing uit authentieke Sowjetbron over dit onderwerp) (28-3), de rehabilitatie van Rajk, de in 1949 geëxecuteerde minister van Buitenlandse Zaken van Hongarije (29-3), een tweede Prawda-artikel over de trouw aan het Leninisme (5-4), de kritiek in resp. Bulgarije en Tsjecho Slowakije op verheerlijking van de persoon van de Minister-President Tsjerwenkow en de in 1953 overleden President Gottwald (10-4).

Geconstateerd is, dat deze berichten in alle gelederen van de partij een grote verwarring hebben teweeggebracht.

Dilemma

/in

Paul De Groot had/een Waarheid-artikel over de Tielse gemeenteraadsverkiezingen van 7 april gesteld, dat de partij de lasterende pers zijn gal maar liet uitspuwen en dat zij zelf het moment zou bepalen waarop geantwoord zou worden. Desniettemin was de C.P.N. door de onzekerheid in eigen rijen wel gedwongen eindelijk eens een eigen geluid over het XXe Congres en de gevolgen daarvan te laten horen. Bovendien kon de C.P.N., waar andere West-Europese partijen hun standpunt al hadden bekend gemaakt, niet achter blijven.

Immers alleen reeds het uitblijven van een verklaring van instemming met de gebeurtenissen in de S.U. zou in de communistische wereld kunnen uitgelegd als een zich niet conformeren van de C.P.N. aan de ontwikkelingen in de Sowjet-heilstaat.

Kennelijk heeft de partij de omstandigheid, dat in enige nabije landen belangrijke partijbijeenkomsten op hoog niveau werden gehouden, aangegrepen om zich nader te oriënteren.

Vooraanstaande partijbestuurders werden naar deze bijeenkomsten afgevaardigd t.w. Cor GEUGJES van 22/3 tot 4/4 naar de 3e partijconferentie van de S.E.D. in Oost-Berlijn, vanwaar hij via Praag terugkeerde; Marcus BAKKER van 29/3 tot 5/4 naar het Partijcongres van de Britse Communistische Partij in Battersea; Henk GORTZAK van 31/3 tot 3/4 naar de Nationale Conferentie van de Belgische C.P.

Naast deze mondelinge informatie hebben zonder twijfel in belangrijke mate tot de meningsvorming van de partijleiding bijgedragen de artikelen in de Kominformkrant en de beschouwingen in de "Humanité" en in "Neues Deutschland".

De partijleiding zal het wel betreurd hebben, dat zij voor een belangrijk deel uit de wirwar van berichten en beschouwingen in deze bladen haar koers moest bepalen.

De Sowjet-leiders hadden kennelijk niet de vriendelijkheid gehad de C.P.N.-leiding een afschrift van de geheime rede van Chroestsjow toe te zenden of - wat nog gemakkelijker was geweest - deze aan Paul de Groot bij terugkeer naar Nederland mede te geven.

II/6

de Moskou heeft - wat De Groot in zijn langdurige praktijk wel meer heeft ervaren - in het algemeen niet de gewoonte zich ernstig te bekommeren om de grote moeilijkheden, die door koerswijzigingen van de Russische moederpartij voor de communistische partijen buiten de Sowjet-Unie kunnen ontstaan.

De resolutie van het Partijbestuur over het XXe C.P.S.U.-congres

In een tijdens de partijbestuurszitting van 8 t/m. 10 april 1956 opgestelde resolutie heeft de C.P.N. tenslotte - als laatste in de rij der West-Europese communistische partijen - haar visie op het XXe congres van de C.P.S.U. en de daar ingeluide en sindsdien steeds verder gaande ontluistering van de persoon van Stalin kenbaar gemaakt.

De indruk bestaat, dat men op de zitting nauwelijks aan de behandeling van het tweede agendapunt, de vaststelling van de C.P.N.-candidatenlijst, is toegekomen en dat het belangrijkste onderwerp van gesprek het Moskouse congres en de daarop gevolgde ontwikkeling is geweest. De besprekingen daarover hebben blijkbaar zoveel tijd gevergd, dat het nodig was nog een derde dag t.w. 10 april boven de geplande 8 en 9 april bijeen te blijven.

Onderstaand zijn de voornaamste passages van de op 11 april gepubliceerde resolutie over het XXe congres van de C.P.S.U. opgenomen, waarbij een voorlopig commentaar is gegeven.

1. "Het Partijbestuur begroet met grote instemming de besluiten van het Congres, in het bijzonder ten aanzien van de buitenlandse politiek en de verdere opbouw van de socialistische staat, als ook zijn stellingname in een aantal actuele vraagstukken van de marxistisch-leninistische theorie.

De successen, welke de voortdurende strijd voor de vrede thans boekt, bevestigen voor de C.P.N. de juistheid van haar solidariteit met de vredelievende Sowjet-Unie, welke solidariteit een hoeksteen is van de politiek van de partij.

Het Partijbestuur verwelkomt met groot enthousiasme de klemmende oproep tot eenheid van actie met de socialisten voor vrede en democratie en tot het vestigen van normale, zakelijke betrekkingen tussen de C.P.S.U. en de sociaal-democratische partijen, welke van het Congres is uitgegaan".

De inleidende zinsneden van de resolutie liggen volledig in de lijn van de "nieuwe aanpak", die de partijleiding, na de terugkeer van Paul de Groot uit China en de Sowjet-Unie, in november 1955 introduceerde. Deze nieuwe aanpak - streven naar een linkse coördinatie van P.v.d.A., V.V.D. en C.P.N. -

II/7

kan worden beschouwd als een toepassing in de Nederlandse verhoudingen van wat de Sowjet-Unie op internationaal niveau nastreeft nl. pogen uit het isolement te geraken.

2. "Met grote instemming heeft het Partijbestuur kennis genomen van de inzichten der C.P.S.U. over de mogelijkheid om het socialisme elders in de wereld langs andere wegen te verwezenlijken dan is gebeurd in de Sowjet-Unie. Deze stellingen dragen bij tot verheldering van de inzichten die aan het in 1952 door de C.P.N. aanvaarde Beginselprogramma ten grondslag liggen".
3. "De besluiten zijn toe te juichen, die het ontplooiën van de socialistische democratie, de nauwgezette eerbiediging van de grondwet en de andere wetten, het verzekeren van volstreekte waarborgen voor rechtszekerheid van de burger beogen. Van zeer groot belang is daarbij de nadruk, die het Congres heeft gelegd op het strikt naleven van de leninistische normen der partijdemocratie en het herstel van fouten, die daarbij zijn gemaakt".
4. "Het Partijbestuur heeft eveneens kennis genomen van de kritiek door het Centraal Comité van de C.P.S.U. op de fouten, gemaakt door kameraad Stalin, als algemeen secretaris. Deze kritiek, die thans openbaar gemaakt is, betreft voornamelijk de volgende punten:
 - dat de marxistisch-leninistische opvatting over de rol van de persoonlijkheid in de massabeweging werd vervangen door persoonsverheerlijking;
 - dat tengevolge hiervan de partijdemocratie werd overtreden en de gelegenheid werd geschapen voor partijvijanden en baantjesjagers om verantwoordelijke posten te bezetten;
 - dat de veiligheidsorganen vóór en na de oorlog buiten de hun door de wet gestelde bevoegdheden zijn getreden en de grondwettelijke rechtszekerheid van de burgers hebben aangetast;
 - dat na de oorlog ten aanzien van de agrarische kwestie ernstige fouten werden gemaakt;
 - dat op grond van onjuiste gegevens een breuk tot stand werd gebracht met Joegoslavië.Het Partijbestuur gaat volledig accoord met de verklaring van het Centraal Comité van de C.P.S.U., dat ondanks deze fouten de C.P.S.U. steeds een juiste, leninistische, succesvolle politiek heeft gevoerd. De figuur van Stalin zal de geschiedenis ingaan als één van de bekwaamste denkers en organisatoren van de marxistisch-leninistische beweging. De nagedachtenis aan zijn toewijding aan de zaak van het

"socialisme wordt door gemaakte fouten niet aangetast. Het betrof hier beleidsfouten en een overtreding van de communistische organisatie-beginselen.
Het Partijbestuur wijst scherp de laster af, dat deze fouten zouden wortelen in het socialistische stelsel".

Schokbrekers

Deze passages zijn een in algemene bewoordingen gestelde en daardoor sterk verzwakte weergave van de veel krachtiger en concretere beschuldigingen aan het adres van Stalin, zoals die in bijv. redevoeringen van Ulbricht en Togliatti en zelfs in het Prawda-artikel van 28 maart over de persoonsverheerlijking en het werk van Stalin tot uitdrukking zijn gebracht. Hoewel minder gunstig over Stalin wordt geoordeeld dan in het Waarheid-artikel van De Groot van 17-3-1956, ontkomt men niet aan de indruk, dat in de resolutie getracht wordt de psychologische schok voor de partijgenoten niet te groot te maken, door de bezwaren tegen Stalin te minimaliseren.

Terwijl in de Sowjet-Unie de Stalinfiguur nog slechts in waarde wordt gelaten tot 1934 en daar thans ook de ontwaardingsverschijnselen van vóór de Tweede Wereldoorlog worden gereleveerd, kwalificeert de C.P.N.-resolutie Stalin nog - zonder onderscheid te maken ten aanzien van bepaalde perioden in zijn leven - als "één van de bekwaamste denkers en organisatoren van de marxistisch-leninistische beweging", aan wie dan wel "beleidsfouten en een overtreding van de communistische organisatiebeginselen" worden aangewreven.

Een andere mythe

De stelling, dat de partij ondanks de fouten van haar grote leider en voorman toch altijd een juiste leninistische en succesvolle politiek heeft gevoerd, moet zelfs voor de communisten moeilijk verteerbaar zijn. Het is echter duidelijk, dat hiermede getracht wordt de Stalin-mythe te vervangen door de mythe van de partij en de cultus van de persoonlijkheid door die van de collectieve leiding.

5. "Het Partijbestuur is van mening, dat de theoretische werken van Stalin altijd hun waarde zullen behouden. Niet voor het overnemen van onveranderlijke formules, maar als bron van een kritische studie van de ervaringen van de C.P.S.U. in een bepaald tijdvak."

Bij de oppervlakkige lezer kan bij lezing van dit gedeelte van de resolutie de gedachte post vatten, dat Stalin's werken toch hun betekenis zullen behouden, zij het dat hun algemene waarde iets is verminderd. In hun samenhang zijn deze passages echter volkomen nietszeggend. Immers elk werk, van welke politicus dan ook, kan wel als bron voor een

kritische studie over de ervaringen in een bepaalde tijd worden gehanteerd.

6. "De reeds genoemde fouten hebben tot ernstige provocaties geleid, zoals de arrestatie van de dokters, die bij velen in ons land diepe ongerustheid heeft gewekt en de breuk met Joegoslavië, die tijdelijk de zaak van de vrede ernstige schade heeft toegebracht. Ten aanzien van diverse processen o.a. het proces-Rajk, wordt door de betrokken regeringen thans verklaard dat er personen op valse gronden zijn gestraft of zelfs terechtgesteld. De tijd waarin dit gebeurde, stond in het teken van de actieve oorlogsspanning, zoals o.a. door Foster Dulles is onthuld".
7. "Het Partijbestuur betreurt desondanks het feit, dat het deze en andere gebeurtenissen tegenover het Nederlandse volk heeft verdedigd. Het Partijbestuur verklaart, dat het tegen herhaling hiervan zal waken en dat het in de toekomst geen stelling zal nemen inzake interne gebeurtenissen in andere landen, indien deze aan zijn beoordeling ontsnappen".

Vóór alles solidair

Het hier - na het "peccavi" door het partijbestuur - geuite goede voornemen in de toekomst geen stelling te zullen nemen inzake interne gebeurtenissen in andere landen, indien deze aan haar beoordeling ontsnappen, wordt in de resolutie zelve reeds met voeten getreden.

De resolutie is immers niet anders dan een stellingname inzake gebeurtenissen in andere landen. Men kan deze uitspraak van het partijbestuur niet serieus nemen omdat een handelen in de aangegeven zin de partij in feite in strijd zou brengen met de in de resolutie zo nadrukkelijk onderstreepte solidariteit - voor en boven alles - met de C.P.S.U.

Oorspronkelijke stellingname

Niettemin is deze verklaring van het partijbestuur bijzonder belangwekkend. Allereerst omdat de stellingname origineel is in die zin, dat generlei uitlating van deze strekking in de tot nu toe bestudeerde reacties van andere communistische partijen werd aangetroffen en verder omdat er uit spreekt de toestand van onbehagen en grote onzekerheid waarin de Nederlandse partij thans verkeert.

Mogelijk is de betrekkelijke passage bedoeld als een tegemoetkoming aan die elementen in de partij, die door het proces van de Stalin-afbraak zodanig zijn geschokt, dat zij koste wat koste een zeker - zij het zinloos -

voorbehoud wensten te zien gemaakt t.a.v. toekomstige voorvallen in de S.U. en de andere communistische landen.

8. "De thans bekend geworden gerechtelijke dwalingen moeten een aansporing zijn voor alle naar rechtvaardigheid strevende mensen om samen te werken tot het bereiken van een definitieve internationale ontspanning, waardoor het mogelijk zal zijn de doodstraf voor politieke delicten af te schaffen.

Doodstraf

Dit te berde brengen van de doodstraf in verband met politieke delicten is voorzover bekend in de reacties van andere communistische partijen tot nu toe nog niet geschied. Het toont aan welk onbehagen er ook in de partijtop heerst bij de gedachte, dat bv. een Rajk thans nog in leven zou zijn, ware het niet, dat hij als slachtoffer van de grillen van Stalin en Beria moest fungeren.

Wel is het vraagstuk van de afschaffing van de doodstraf naar voren gekomen op de van 5 tot 9 april 1956 te Stockholm gehouden buitengewone zitting van de Wereld Vredesraad. Daar werd nl. een voorstel tot afschaffing van de doodstraf in alle landen ter nadere bestudering in handen gesteld van het bureau van de W.V.R.

9. "Het Partijbestuur betreurt ook, dat destijds in onze partij de waardering voor de verdiensten van kameraad Stalin is geuit in bewoordingen, die strijdig zijn met de communistische beoordeling van de persoonlijkheid. Hoezeer ook de partij beproefde voormannen steeds in ere zal houden, mag dit nooit leiden tot persoonsverheerlijking, die de rol van de partij en de massa verkleint. Het meedoen aan deze persoonsverheerlijking heeft ook moeilijkheden geschapen voor de verbindingen van onze partij met de volksmassa's, omdat zij indruist tegen de tradities en de mentaliteit van het progressieve deel van de Nederlandse bevolking. Ook is een kritische beoordeling nodig van kunsttheorieën en wetenschappelijke theorieën, zonder zich bij voorbaat neer te leggen bij het standpunt dat hierover in de Sowjet-Unie en de volksdemocratische landen wordt ingenomen".

Verbinding met de massa

Bij de constatering, dat het meedoen aan de persoonsverheerlijking voor de partij moeilijkheden heeft geschapen voor de verbinding met de massa, omdat deze verheerlijking indruist tegen de tradities en de mentaliteit van het progressieve deel van de Nederlandse bevolking, heeft waarschijnlijk meegespeeld de herinnering aan het conflict tussen

de

II/11

partijleiding en een groep communistische intellectuelen rondom het blad "De Vrije Katheder", dat eind 1949 begin 1950 plaats vond. De partijleiding sloeg toenmaals met groot wantrouwen de activiteit van deze intellectuelen, die in "De Vrije Katheder" nauw samenwerkten met ex- en niet-partijgenoten gade. Aan deze samenwerking werd door Paul de Groot een einde gemaakt, nadat Sen Davids, de redacteur buitenland van "De Groene Amsterdammer", onder het pseudoniem Ritsena, de algemeen partijsecretaris had verweten Stalin op een stupide manier en overdreven eerbiedig "toe te kirren".

Kunstenaars en intellectuelen

De passage over het in de toekomst kritisch beoordelen van Sowjet-kunsttheorieën ademt dezelfde geest als die over het stellingnemen inzake interne gebeurtenissen in andere landen (zie sub 7). Ook hier weer een origineel geluid van de Nederlandse partij, waaruit de neiging spreekt zich te distanciëren van de gebeurtenissen in de Sowjet-Unie. Zulks geschiedt natuurlijk in de hoop de afstotende werking, die de partij in het bijzonder ten aanzien van intellectuelen en kunstenaars heeft, te verminderen.

10. "Het Partijbestuur gaat accoord met de herroeping van de Resolutie van het Communistisch Informatiebureau, uit 1949, betreffende de breuk met Joegoslavië".

11. "Het Partijbestuur herhaalt met klem datgene wat gezegd wordt in ons Beginselprogram, nl. dat: "de C.P.N. haar politiek zelf bepaalt in haar eigen democratische organisatie, zonder inmenging van buiten af."

Dat heeft de partij gedaan in het verleden, dat doet ze thans en dat zal ze, op de grondslag van de marxistisch-leninistische beginselen, ook in de toekomst doen.

De C.P.N. is een Nederlandse partij. Als zodanig geeft zij leiding aan de strijd van het Nederlandse volk, legt zij rekenschap af van haar daden en erkent tegenover het volk haar tekortkomingen.

Onze zorg en liefde voor ons land zijn het, die ons doen oproepen tot onverbreekelijke solidariteit met de C.P.S.U."

Veel meer dan de hier aangegeven bron voor de solidariteit van de Nederlandse partij met de C.P.S.U. t.w. "de zorg en de liefde voor ons land" zal men in Moskou het in het begin van de resolutie gestelde, dat de solidariteit met de C.P.S.U. een hoeksteen is van de politiek van de C.P.N., van belang vinden.

II/12

Consequenties

Het is duidelijk dat de partijresolutie over het XXe congres slechts een -wellicht zeer kort- rustpunt zal zijn in een ontwikkeling, die de Nederlandse partijleiding niet alleen niet in de hand heeft, maar die zij nauwelijks kan overzien. Hierbij komt de vraag op of zelfs de Sowjet-leiders, die dit proces in gang hebben gezet, kunnen bepalen waar en hoe het zal eindigen.

Er valt dus nog weinig te zeggen omtrent de uiteindelijke betekenis, die het XXe congres en wat daarop gevolgd is, zal hebben voor het communisme in het algemeen en de Nederlandse partij in het bijzonder.

Waar de C.P.N.-leiding zich niet ontveinst, dat de huidige gang van zaken haar positie bij de komende verkiezingen allerm minst versterkt, zal zij de betekenis van de in gang zijnde ontwikkeling voorlopig wel blijven minimaliseren.

De Woningbouwmanifestatie

Zaterdagavond 7 april 1956 vond in de Apollohal te Amsterdam de al sinds eind januari aangekondigde woningbouwmanifestatie van de C.P.N. plaats. Oorspronkelijk vastgesteld voor 19 februari was deze manifestatie wegens de koude naar april verschoven.

De C.P.N.-leiding wilde de bijeenkomst een hoogtepunt doen zijn in de sinds enige maanden rond het woningvraagstuk gevoerde agitatiecampagne.

In deze opzet is de leiding van de partij niet geslaagd. Ondanks de herhaalde oproepen van het partijbestuur ook aan de leden buiten Amsterdam om de bijeenkomst in grote getale bij te wonen en zoveel mogelijk niet-partijgenoten mede te brengen, waren in de aan 3000 personen plaats biedende hal slechts ca. 1200 bezoekers aanwezig.

Op de manifestatie, die onder leiding stond van de op het Secretariaat voor Pers en Propaganda werkzame Gerard Geelhoed, werd het woord gevoerd door:

Rie Lips, lid van het Partijbestuur, voorzitter N.V.B. en lid van de Tweede Kamer;
Frits Eberhard, bestuurder van de A.B.W.B./E.V.C. (Algemene Bond van Werkers in het Bouwbedrijf) en
Henk Gortzak, lid van het Partijbestuur, voorzitter van de C.P.N.-Tweede Kamer-fractie.

De door hen gehouden redevoeringen zijn weinig belangwekkend; met geen woord werd gerept over het XXe Congres van de C.P.S.U. en de Stalin-verguizing.

Henk Gortzak hield de eigenlijke politieke redevoering, die de vorm aannam van een verkiezingsrede. Hij meende, dat hoewel de leiders van de P.v.d.A. en de V.V.D. de linkse coördinatie thans nog afwijzen, zij dit niet zullen kunnen blijven doen, als de C.P.N. zich versterkt. Zijn slotconclusie was: om de Romme-regering te verslaan moet men de C.P.N. versterken.

Aan de bezoekers van de woningbouwmanifestatie werd de gelegenheid gegeven om in de pauze hun probleem voor te leggen aan de communistische Kamer- en Gemeenteraadsleden.

Van deze mogelijkheid werd slechts zeer matig gebruik gemaakt.

MANTELORGANISATIES

Congres van de Nederlandse Vrouwenbeweging

In de eerste dagen van 1956 werd een aanvang gemaakt met de voorbereiding van het vijfde N.V.B.-congres, dat op 9, 10 en 11 maart 1956 te Amsterdam werd gehouden in gebouw "De Kroon".

Het hoofdbestuur zond daartoe circulaires aan alle afdelingen, waarin o.m. de verschijning van een congreskrant werd aangekondigd. Tevens werd de afdelingsfunctionarissen opgedragen in de gewesten ledenvergaderingen te beleggen. Vooraf werden de gewestelijke bestuursters in het land geïnstrueerd door leden van het N.V.B.-hoofdbestuur.

Bedoelde vergaderingen zijn kennelijk goed voorbereid en uitgevoerd. De oorzaak hiervan ligt mede in de plotseling ver-grote activiteit van het hoofdbestuur in het najaar van 1955, toen de leiding van het secretariaat werd toevertrouwd aan Annie van Ommeren-Averink. Zij had tot op dat ogenblik de leiding gehad van het C.P.N.-vrouwenbureau, doch zij maakte geen deel uit van het N.V.B.-bestuur.

De congreskrant, omstreeks 20 januari 1956 over de afdelingen verspreid, diende als discussie-basis voor de ledenvergaderingen over de komende taken van de N.V.B. De elementen hiervan zijn geheel terug te vinden in de congresrede van Annie van Ommeren-Averink. De discussies in de afdelingen zijn van betrekkelijke waarde geweest. Nergens werden voorstellen van meer dan plaatselijk belang gedaan.

Op de eerste congresdag werd de inleiding uitgesproken en verslag gegeven van de werkzaamheden sinds het vorige congres (januari/februari 1953).

De tweede dag was gewijd aan discussies en verkiezing van het nieuwe hoofdbestuur. De derde dag werden de discussies voortgezet en beantwoord en werd de uitslag bekend gemaakt van de verkiezing van het hoofdbestuur.

Naar schatting waren 250 à 300 personen bijeen. Ook bij deze gelegenheid ontbrak het niet aan "gevoelige" toneeltjes, welke bij de communistische vrouwenorganisaties zeer in zwang zijn.

Bescherming identiteit

Ter bescherming van de identiteit der gedelegeerden volgde men tijdens de discussie de tactiek twee namen tegelijkertijd af te roepen, waardoor telkens twee personen kort na elkaar het woord voerden. Zodoende was niet met zekerheid na te gaan, wie van deze discussianten het eerst het woord voerde en bleven in vele gevallen hun namen verborgen.

Het congres werd bezocht door gasten uit België, Duitsland en de Sowjet-Unie. De Duitse Lilly Wächter bracht op de tweede dag begroetingen over van de Internationale Democratische Vrouwenfederatie en de "Demokratische Frauenbund Deutschlands". Zij sprak de mening uit, dat de stem der vrede in de wereld steeds krachtiger klinkt. Het besluit tot herbewapening was er in het Duitse parlement in grote haast doorgejaagd, zo zeide zij, om de stem van de oppositie zoveel mogelijk te smoren. Spreekster toonde zich verbaasd over de "feodale toestanden", waarin de Nederlandse vrouwen leven en was verrast over het grote aantal der aan het congres deelnemende gedelegeerden.

Op de derde dag sprak de Belgische afgevaardigde van de "Union des Femmes pour la Paix". Zij wees erop dat ook in België de vrouwen een harde strijd voeren. De Belgische regering zal zich haars inziens te pletter lopen als ze rustig doorgaat met de bewapening. De vrede is waard, dat we er alles voor offeren.

Sowjetrussische gasten

In de ochtend van de derde congresdag verschenen, in gezelschap van een mannelijke tolk, twee vertegenwoordigers van het Anti-Fascistisch Vrouwencomité in de Sowjet-Unie, Galina Goroschkowa en Anna Grinenko. De begroeting door het congres was ovationeel. Bloemen en geschenken werden aangeboden. De tolk verklaarde, dat de beide Russinnen verheugd waren het congres te kunnen bijwonen en weidde uit over de positie van de vrouwen in de U.S.S.R., die volledige gelijkberechtiging genieten. Galina Goroschkowa deelde in het kort mede, dat Rusland door de oorlog veel geleden had en dat thans allen bezield zijn door de strijd voor de vrede.

De gedelegeerden kregen gelegenheid de Russische gasten de hand te schudden. Het merendeel nam deel aan deze persoonlijke begroeting.

Na afloop van het congres hebben de gasten uit de Sowjet-Unie een rondreis gemaakt, waarbij zij o.m. Amsterdam en Rotterdam bezochten en een uitstapje naar de noordelijke provincies (o.a. naar Finsterwolde) maakten.

Op 21 maart j.l. hebben zij ons land weer verlaten.

Inleiding Annie Averink

Aan de inleiding van Annie Averink wordt het volgende ontleend:

Mede dank zij de activiteit van de N.V.B. zijn de oorlogshaarden (Korea, Indo-China) gedoofd. Voortgezette strijd der vredeskrachten had als resultaat, dat 1955 een keerpunt is geworden. De bijeenkomst van de staatshoofden in de zomer van 1955 te Genève betekende het einde van de koude oorlog. Scherpslijpers zoals John Foster Dulles geraken steeds meer geïsoleerd. De Conferentie van Bandoeng, april 1955, was een uiting van de gegroeide kracht der koloniale volkeren. Vriendschappelijke, politieke, economische en culturele betrekkingen tussen de landen op voet van gelijkheid vormen de basis voor een veilige en gelukkige toekomst.

Het gaat er thans om de eenheid van alle vrouwen te smeden voor de vrede. De Koude oorlog heeft kunstmatig scheidsmuren opgetrokken tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Thans zijn er reeds velen die -evenals de N.V.B., doch los daarvan- hun stem verheffen tegen de atoombom.

De bewapeningslasten drukken zwaar op het volk. Het oorlogsgeweld en het militarisme worden verheerlijkt, hetgeen de moraal ongunstig beïnvloedt. Een direct materiëel gevolg is bovendien de verarming van de arbeiders. Er heerst een schijnwelvaart, die slecht kan blijven voortbestaan door enorme verhoging van de arbeidsinspanning en overwerk.

Gelijkberechtiging

De Nederlandse regering weigerde het besluit te ondertekenen van de Internationale Arbeidsconferentie te Genève, waarin gepleit wordt voor gelijk loon voor mannen en vrouwen voor gelijkwaardige arbeid. In de meeste beroepen worden de vrouwen 33% onderbetaald. De werkende vrouwen moeten zich in de vakbonden organiseren en daar vraagstukken als deze aan de orde stellen.

Tevens moeten zij strijden voor de verwezenlijking van het voor meisjes slechts in theorie bestaande recht op vak- en ambachtsschoolonderricht ter verwerving van vakbekwaamheid, desnoods door in een concreet geval een precedent te scheppen, in samenwerking met de onderwijskrachten.

Anti-Romme

Ook in de wetgeving is de vrouw achtergesteld. De gehate navorderingsbelasting moet worden afgeschaft. Doch ook thans zijn er nog politici die denkbeelden huldigen, welke honderd jaar geleden opgeld deden (Romme). De vrouwen in de socialistische landen hebben zich aan de feodale wetgeving ontworsteld. Het is dan ook van groot belang bij de komende verkiezingen de reactie de pas af te snijden en een regering onder Romme te voorkomen.

Het congres dient tevens aandacht te besteden aan het onderwijs. Het ontbreken van vooruitzichten op betere onderwijsstoestanden en voldoende salariëring wreekt zich. De kinderen zijn de eerste slachtoffers. In dit verband dient het werk van organisaties als de Vereniging voor Volksonderwijs daadwerkelijk gesteund te worden.

De N.V.B. dient op te komen voor een rechtvaardige woonruimte-verdeling en versnelde woningbouw, met inschakeling van alle belanghebbenden.

Kritische geluiden

Ondanks vele activiteiten van de N.V.B. is er toch ook kritiek op haar optreden. De acties zijn te weinig gericht, te weinig diepgaand. Betere voorbereiding van propagandabijeenkomsten, verspreiding van brochures e.d. -vooral gericht op vrouwen buiten de N.V.B.- is noodzakelijk. Daarom moeten kaders gevormd worden. In dit licht moet het programma van ontwikkelingswerk worden gezien, dat in de vorm van lezingen en besprekingen in oktober 1955 is begonnen. De N.V.B. zal er bovendien naar streven in verschillende plaatsen adviesbureaus te openen.

II/16

Het orgaan van de N.V.B. "Vrouwen voor Vrede en Opbouw" vindt gretig aftrek. De oplage moet verder worden verhoogd. Versterking van de organisatie (ledenwerving, oprichting van nieuwe afdelingen) is een der dringendste taken.

Begeerde contacten

De discussies, die op de hiervoren samengevatte congresrede van Annie Averink volgden, vertoonden grote overeenkomst met die op andere communistische congressen. De meeste spreeksters weidden uitvoerig uit over plaatselijke activiteiten van minder belang. Naar verhouding waren er weinig klachten betreffende moeilijkheden in het werk, doch hieruit mag niet geconcludeerd worden, dat de N.V.B.-acties meer succes zouden hebben dan die van andere communistische organisaties. Veeleer is het juist een gevolg van gebrek aan activiteit, zodat moeilijkheden zich in veel mindere mate voordoen.

Het belang van gezamenlijk optreden met niet-communistische vrouwen werd onderstreept. Hier en daar zijn N.V.B.-sters lid van de plaatselijke verenigingen, waardoor het leggen van contacten voor toekomstige acties vergemakkelijkt zou worden.

De propaganda voor de pijnloze bevalling (methode van professor Pavlov) bleek onder de vrouwen een goede indruk gemaakt te hebben. Men was van mening dat hiervoor ook andersdenkenden konden worden geïnteresseerd.

Hoofdbestuurswisseling

Op de tweede dag werd tijdens een besloten zitting het nieuwe hoofdbestuur gekozen. De indruk bestaat, dat er nog al wat nieuwe kandidaten werden voorgesteld. Mogelijk is dit een gevolg van het feit, dat een aantal vroegere bestuursters inactief is geworden, dan wel de N.V.B. met ongenoegen de rug heeft toegedraaid.

In vergelijking met het vierde congres, dat in januari 1953 gehouden werd, is opvallend, dat men thans veel minder geheimzinnigheid betrachtte met de aanwezigheid van buitenlandse gasten. Destijds werden deze met uiterste voorzichtigheid in een streng besloten zitting aan de vertrouwde gedelegeerden voorgesteld, doch nu heeft men pogingen in het werk gesteld de Sowjet-Russische vrouwen in triomf door Nederland te voeren. Men verklaarde dat dit een gevolg was van het einde van de koude oorlog.

In het algemeen overheerste de mening, dat de politieke situatie zeer ten gunste van de N.V.B. was gewijzigd, zodat er redenen waren de toekomst met optimisme tegemoet te zien.

II/17

II/17

Vredesbeweging

In de jongste verslagperiode werden voorbereidingen getroffen voor de buitengewone zitting van de Wereld Vredesraad te Stockholm van 5 tot 9 april 1956. In Nederland werd aangekondigd dat de ontwapening het enige agendapunt was. Met vreugde constateerde de Nederlandse Vredesraad, dat ook buiten de vredesbeweging stemmen opgaan voor een internationale overeenkomst inzake ontwapening c.q. controle op de bewapening. Dit kwam b.v. tot uiting in een resolutie van de Socialistische Internationale, in uitspraken van de Paus, in kritieken van de Franse Minister van Buitenlandse zaken Pineau op de politiek van het Westen.

Voor het laatste jaar wordt het meer en meer duidelijk, dat er in Moskou iets aan het veranderen is, aldus Dr. H.F. Steutel in het blad "Vrede" van 9 maart j.l. Het gaat niet aan in dit verband over de "politiek van de glimlach" te spreken en daarbij dan de zaken op de oude voet voort te zetten. Op de lange duur zijn er volgens deze schrijver maar twee mogelijkheden: óf de voortdurende voorbereiding tot oorlog óf het vinden van een redelijke verhouding tot de communistische wereld.

Het algemeen bestuur van de N.V.R. besprak op 14-3-1956 te Utrecht de vorming van een Nederlandse delegatie naar de bijeenkomst te Stockholm. Hiervoor werden 10 personen aangewezen, onder leiding van de bekende Nico Luirink, die nog steeds de centrale figuur van de Vredesbeweging hier te lande is. Voor de financiering van de reis deed men een beroep op de plaatselijke vredescomité's om hun activiteit voor het Vredesfonds te verhogen.

In "Vrede" van 6-4-1956 werd vermeld, dat te Stockholm geen staatslieden tegenwoordig zouden zijn. De aan verschillende U.N.O.-vertegenwoordigers verzonden uitnodigingen zijn dus waarschijnlijk zonder resultaat gebleven, waardoor de opzet is mislukt om personen met een diplomatieke status in het gesprek te betrekken. Wel werd de bijeenkomst bezocht door "vele gasten", die vice-president Dr. S.D. Kitchlew (India) in het bijzonder heeft gegroet.

Dr. James Endicott (Canada), die de inleiding hield, was van mening dat thans misschien voor het eerst in de geschiedenis algemene overeenstemming bestaat tussen de naties over een bevredigend ontwapeningsprogram. De vredeskrachten strijden niet meer tegen een te sterk getij, zodat de volkeren zelf een directe verantwoordelijkheid voor de vrede op zich kunnen nemen. Spreker meende een stevige morele basis te zien voor de universele verspreiding van het begrip van de vreedzame coëxistentie. De openbare mening moet haar waakzaamheid en invloed blijven versterken tot het

II/18

II/18

doel. (totale ontwapening alsmede volledig verbod van fabricage en gebruik van atoom- en waterstofwapens) bereikt is.

Enige terstond uitvoerbare maatregelen zijn: beperking van wapens en strijdkrachten van alle landen; strenge contrôle door de Verenigde Naties op handel in wapens; beëindiging van proeven met A-wapens.

Ter zitting werd ook gesproken over de dreigende situatie in het Midden-Oosten. De afgevaardigden van de Arabische landen en van Israël verschilden daarover van mening. Volgens een persbericht zouden zij geweigerd hebben in Stockholm naast elkander plaats te nemen. Jean Lafitte, Secretaris-Generaal van de Wereld Vredesraad, heeft waarschijnlijk gepoogd de twist bij te leggen. Ook werd o.a. door de Nederlandse delegatie geprobeerd een voor beide partijen aanvaardbare resolutie op te stellen, hetgeen niet gelukt is. Het Bureau van de W.V.R. zal voort gaan terzake een oplossing te zoeken.

In een appèl aan de openbare mening pleit de Wereld Vredesraad voor een aantal maatregelen ter bevordering van de ontwapening. De gedelegeerden zonden een telegram aan de subcommissie voor ontwapening van de U.N.O., waarin verzocht wordt in ieder geval overeenstemming te vinden over een aantal voorstellen.

Een verklaring "aan alle vredeskrachten" vermeldt, dat de beëindiging van de bewapening de eerste schrede moet zijn op de weg naar het herstel van het vertrouwen en de samenwerking tussen de staten. Daarom moet de Vredesbeweging actief verbinding zoeken met andere vredesorganisaties, met politieke partijen, vakbonden, religieuze organisaties en representatieve personen van uiteenlopende opvattingen.

Tenslotte werden nog opgesteld resp. een verklaring met betrekking tot handels-, sociale- en culturele vragen, alsmede één betreffende problemen der atoomenergie.

De Kominformkrant van 13 april 1956 (Duitse editie) wijdde aan deze zitting een hoofdartikel. Daarin wordt ondermeer vastgesteld dat reeds op de huidige bijeenkomst van de U.N.O.-subcommissie voor ontwapening ten minste over enige vragen overeenstemming kan en moet worden bereikt.

Ontwapeningsactie in brede kring.

Op de zitting in Stockholm is de basis gelegd voor een actie, die in brede kring moet worden uitgedragen. Men heeft zo weinig mogelijk voorwaarden gesteld, teneinde andersdenkenden niet af te schrikken. Het doel van deze methode is een poging de idee van ontwapening te verankeren in de geest van een brede massa. Niettemin zijn toch twee opvallende onderwerpen ter sprake gebracht, die - voorzover bekend - niet eerder door de vredesbeweging zijn aangesneden. Het betreft hier voorstellen m.b.t. het recht van

II/19

II/19

dienstweigering en de afschaffing van de doodstraf. Het is niet recht duidelijk welke rol deze onderwerpen in de activiteit van de Vredesbeweging zullen moeten spelen. Het Bureau van de W.V.R. zal hierover nog nader adviseren.

Het valt niet te loochenen, dat de Vredesbeweging door de huidige buitenlandse politiek van de Sowjet Unie de wind in de zeilen heeft gekregen. De eenzijdige vreedzaamheid, welke ten tijde van Stalins regering van het Westen werd verlangd, heeft uiteraard onder de niet-communisten weinig weerklank gevonden. Thans heeft de Vredesbeweging wel meer mogelijkheid op succes bij haar pogingen tot inschakeling van vele niet-communisten in haar acties.

Ongeveer tezelfdertijd dat de Wereld Vredesraad, in Stockholm bijeen, vruchteloze pogingen deed om een bevredigende oplossing te vinden voor het probleem van het Midden-Oosten zond het algemeen bestuur van de Nederlandse Vredes Raad een telegram aan de U.N.O. met het verzoek de kwestie in het Midden-Oosten zo spoedig mogelijk te regelen.

"Buchenwald-vriendenkring" opgericht.

Op 11 april j.l. vond te Amsterdam in de middaguren op de Nieuwe Oosterbegraafplaats de 11e herdenking van de bevrijding van het concentratiekamp Buchenwald plaats. Het oorspronkelijke Buchenwaldcomité, waarvan de leiding vrij duidelijk in handen van de communisten berust, slaagde er in een speciaal comité van aanbeveling voor deze plechtigheid samen te stellen. De initiatiefnemers streefden daarbij naar een bredere opzet, teneinde ook niet-communisten tot deelname aan de herdenking te kunnen bewegen. De pogingen werden in zoverre met succes bekroond, dat verscheidene vooraanstaande niet-communistische landgenoten, o.w. een aantal professoren, enkele auteurs en dichters, alsmede enige juristen bereid bleken het voor de rest communistisch of communistisch georiënteerde gezelschap als mede-lid te completeren.

Na de herdenking vond in het café "Frankendaal" een réunie plaats, bijgewoond door een dertigtal personen, die werden toegesproken door de welbekende communist F.W. Driessen. Des avonds werd in de aula van de Gemeente Universiteit een vergadering belegd waar gesproken werd door Dr. J.J. Buskes, Jan Haken, Dr.O. Noordenbos, Nico Rost en Jhr. W.H.J.B. Sandberg. Tijdens deze vergadering werd een "Buchenwald-vriendenkring" opgericht.

EXTREMISTISCHE VAKBEWEGING

De loonsverhogingen

In het begin van de verslagperiode, toen de voorstellen tot loonsverhoging nog niet hun definitieve vorm hadden gekregen, was de E.V.C. van oordeel, dat onderhandelingen

II/20

alléén geen oplossing zouden brengen. De ondernemers hielden vast aan hun "onaanvaardbare" voorstellen en de inmiddels doorgevoerde verbeteringen in sommige bedrijven werden gezien als een gevolg van angst voor actie.

In deze situatie achtte het verbondsbestuur het zijn plicht niet afzijdig te blijven staan, doch de eenheid onder de arbeiders actief te bevorderen. Bekend is reeds, dat dit standpunt leidde tot het aanvaarden van de looneisen der contracterende vakbonden door de E.V.C.-leiding.

In een schrijven aan de "Metaalbond" (bond van werkgevers in de metaalbedrijven) verlangde het hoofdbestuur van de E.V.C.-Metaal onmiddellijk uitbetaling van 4% ineens over 1955 en een algemene loonronde van 3%. Deze zelfde eis werd aan de orde gesteld in een E.V.C.-Hoofdbesturenvergadering d.d. 11 maart, welk college, zoals bekend, sedert het jongste congres in de plaats is gekomen van de Algemene Raad. Medio maart schreef de A.B.W.B.-E.V.C, terzake een open brief aan minister Witte.

In een B.N.O.P.-manifest werd gewaarschuwd tegen het loslaten van vorengenoemde eisen. De actie der contracterende bonden om hun -in de Stichting van de Arbeid afgewezen- eisen per bedrijfstak of zelfs per bedrijf aan de orde te stellen achtte de bond op zichzelf niet verontrustend. Erger, meende men, is het feit, dat de organisaties van overheidspersoneel zich voor inwilliging van de eisen nog niet tot de regering hadden gewend. Het personeel diende derhalve zelf alle krachten te mobiliseren.

Op dit moment, aldus "De Waarheid" van 17-3-1956, wordt misbruik gemaakt van de anti-Stalinlaster, want deze moet de capitulatie van de vakbonden en een aantal P.v.d.A.-ministers overstemmen om geen loonronde en geen uitkering van 4% over 1955 toe te kennen.

De beslissing van de regering van 20-3-1956 zag men als het loslaten van de geleide loonpolitiek. Loonsverhoging is niet meer verplicht. Eenheid tussen N.V.V. en E.V.C. is des te meer noodzakelijk. De weigering van het N.V.V. in dit opzicht heeft de ondernemers in staat gesteld in de conferentiezaal een overwinning te boeken. Volgens het communistische dagblad liggen de kaarten in de bedrijven echter anders.

Sedert de vaststelling van de loonverhogingsnormen pogen de onderscheidene bij de E.V.C. aangesloten bonden door middel van propaganda-bijeenkomsten en verspreiding van manifesten de arbeiders tot onderling overleg te bewegen, teneinde een zo hoog mogelijke loonsverhoging te verkrijgen. De verbondsbestuurder J. Bussink was van oordeel, dat de 6%, die in de metaalbedrijven is toegekend, inspirerend moest werken op arbeiders in andere bedrijfstakken. Het valt daarom op, dat het hoofdbestuur van de B.L.Z.-E.V.C. in een recente brief aan "Den Haag" slechts melding maakte van de eis van directe uitbetaling van 3% ineens, zonder dat het verlangen naar loonsverhoging direct tot uiting kwam.

F. Baruch verklaarde in "De Waarheid" van 13-4-1956, dat het nu zaak is op te passen voor prijsstijgingen. Eenheid van optreden is de enige wijze van strijd, die tot succes zal leiden. Een prijzenstop aan de bron is noodzakelijk, daar vele artikelen reeds vóór de toekenning van de loonsverhoging in prijs zijn verhoogd.

ORGANISATIE

De Stichting "Fonds Bijzondere Noden" is blijkens een onlangs gepubliceerd bericht thans werkzaam onder de nieuwe naam "Stichting van de Eenheids Vakcentrale voor individuele hulp". De Stichting is door de Sociale Raad te Amsterdam geboekt op de lijst van instellingen van weldadigheid. Wellicht is het in de toekomst derhalve mogelijk geworden ten bate van de Stichting collectes te organiseren, loterijen te houden e.d. Indien de Stichting haar oude werkzaamheden onveranderd voortzet zullen stakende E.V.C.-leden daar ongetwijfeld wel bij varen.

INTERNATIONAAL

De uitzetting van het W.V.V.-kantoor uit Wenen had een bijeenkomst ten gevolge van een delegatie van W.V.V.-functionarissen en het secretariaat van de Centrale Raad van Tsjechoslowaakse vakbonden. Het secretariaat nodigde de W.V.V.-delegatie uit haar bureau in Praag te vestigen. Deze uitnodiging werd aanvaard en zal geratificeerd worden op de 8e zitting van de Algemene Raad van het W.V.V., waarvan de datum nog niet bekend is.

HOOFDSTUK III - ANDERE STROMINGEN

Revolutionair Communistische Partij (R.C.P.)

Het blad "Perspectief" waarin de Nederlandse Trotskisten, oud-R.C.P.-ers, een belangrijke rol spelen (zie ook M.O. 6 en 7/8 - 1955), vermeed tot voor kort op enigerlei wijze van deze trotskistische invloed blijkt te geven, kennelijk om de lezers, merendeels afkomstig uit P.v.d.A.-kringen, niet af te schrikken. Zoals bekend fungeert "Perspectief" nu al geruime tijd als spreekbuis van het Sociaal Democratisch Centrum (S.D.C.). Deze oppositiegroep in de P.v.d.A. is allerminst trotskistisch, doch oud-R.C.P.-ers hebben er sleutelposities in veroverd.

Het nummer van 15 maart j.l. geeft voor het eerst een artikel van een der redactieleden, de oud-R.C.P.-er Theo van Tijn, waaruit een trotskistische mentaliteit zou kunnen worden afgeleid.

Naar aanleiding van het XXe congres van de C.P.S.U. constateert van Tijn, dat de "bureaucratische heerschappij" in de Sowjet-Unie in een crisis is geraakt. Hij onderstreepte nog even de kritiek die het Moskouse congres thans heeft geleverd op de stalinistische geschiedvervalsing. In het bijzonder t.a.v. de ontwikkeling der gebeurtenissen in de jaren 1918-1920 stelt van Tijn de vraag: "Als Stalin daarbij niet de hoofdrol heeft gespeeld, wie dan wel?" om onmiddellijk te antwoorden: "Iedereen weet, dat het Trotsky was, maar niemand heeft het nog durven zeggen." Nu de afgod Stalin is gevallen, vraagt de schrijver zich af, welk standbeeld men op het ledige voetstuk zal oprichten en met kennelijke instemming haalt hij dan "Tribune" van 2-3-1956 aan. Dit maandblad van de Labour-"rebel" Aneurin Bevan voorspelde in bedoeld nummer, dat een standbeeld van Trotsky nog in onze levensdagen zal worden opgericht op het Rode Plein.

Het bovenstaande mag dan niet direct op het terrein van de trotskistische idelologie liggen, het moet de kritische lezer nochtans eigenaardig aandoen deze beschouwing te zien in "Perspectief", dat voorgeeft slechts een spreekbuis te zijn van een oppositionele groep in de P.v.d.A.

Vierde Internationale

De toon der commentaren van de trotskistische bladen "La Vérité" (Frankrijk) en "The Militant" (Verenigde Staten) op het XXe congres van de C.P.S.U. kan zonder meer als vijandig worden gekenschetst. De collectieve leiding, zo heet het daarin, is er op uit geweest de "bureaucraten" in het gevele te komen door deze "kaste" in de gelegenheid te stellen rustiger van hun privileges te genieten dan onder Stalin's heerschappij mogelijk was.

Op dit aan te tonen worden talrijke citaten aangehaald uit het tijdens dit congres besprokene. Commentatoren zeggen er geen moment aan te twijfelen dat achter de façade van een volledige overeenstemming de nieuwe leiders fel tegenover elkaar staan. De Trotskisten zien echter één lichtpunt. Ondanks de schijnbaar onwankelbare positie van de bureaucratie zijn enkele maatregelen aangekondigd, die door de massa zouden zijn afgedwongen, zoals b.v. de verkorting van de werkweek, de verbetering der voorziening van consumptie-artikelen enz. Op grond hiervan menen zij te mogen vaststellen, dat er nog een sterke oppositionele macht onder de Sowjet-arbeiders aanwezig is.

De bureaucratie wordt op grond hiervan geen grote toekomst voorspeld: "zij zal met wortel en tak worden uitgeroeid onder de vloed van de wereldrevolutie."

HOOFDSTUK IV - ACTIVITEIT VAN INDONESIËRS, WEST-
INDIËRS EN CHINEZEN

Eenzijdige voorlichting

De studentenvereniging "Persatuan Peladjar Indonesia" (P.P.I.), afdeling Leiden belegde aldaar een bijeenkomst, waar de Indonesische vertegenwoordiger voor Indonesische studenten een uiteenzetting heeft gegeven over de politieke ontwikkelingen in zijn land en over belangrijke gebeurtenissen, zoals de zaak-Jungschläger en de opheffing van de R.T.C.-overeenkomsten. Deze eenzijdige uiteenzetting stemde volkomen overeen met de uit persberichten reeds bekende standpunten der R.I.-regering.

Samenwerkende verenigingen

Zeven samenwerkende Indonesische verenigingen te Amsterdam organiseren nu en dan bijeenkomsten waarin een lezing wordt gehouden. De communistisch georiënteerde professor Dr. W.F. Wertheim behandelde onlangs op een dergelijke samenkomst de Indische (daarmede bedoelende de vroegere Nederlands-Indische) democratie, de Indonesische democratie, benevens de resultaten van de verkiezingen voor het Indonesische Parlement. Zijn betoog had een anti-Nederlandse strekking en verried sympathie voor de "Partai Komunis Indonesia (P.K.I.).

Propaganda

De "Perhimpunan Indonesia" (P.I.) te Amsterdam zond het verenigingsorgaan "Indonesia Merdeka" toe aan niet als lid bij haar aangesloten Indonesiërs te 's-Gravenhage. Het vertrek in de loop der laatste jaren van enkele leiders naar Indonesië heeft uiteraard een remmende invloed op de activiteit der P.I. gehad. Telkenmale blijkt nochtans dat zij een zekere propagandistische activiteit blijft ontwikkelen.

Ambonnesse enquête

De bekende Ambonnesse vereniging B.P.R.M.S. zond naar de bekende woonoorden der Ambonnezen enquêteformulieren ter vrijwillige invulling. De voornaamste vragen zijn of men erkent onderdaan van de Republiek der Zuid-Molukken te zijn en of men terug wil naar de Republiek Indonesië. Dit onderzoek is blijkbaar bedoeld ter controle van de juistheid van beweringen, dat duizenden Ambonnezen zouden willen terugkeren naar de R.I.

De R.M.S.-Voorlichtingsdienst te Rotterdam heeft een nieuw maandblad "Nieuws in het kort" uitgegeven waarop men zich kan abonneren. Van ditzelfde blad verschijnt een gelijklopende Engelse editie, kennelijk bestemd voor internationale verspreiding. Daarnaast bestaan nog steeds de Ambonnesse periodieken "Mena Muria", "Compendium & Commentaries", beide eveneens uitgegeven te Rotterdam, en verder "Rajat Maluku Selatan", orgaan der B.P.R.M.S. te 's-Gravenhage.

HOOFDSTUK V - AGENDA

<u>Datum</u>	<u>Bijeenkomst</u>	<u>Plaats</u>	<u>Organisatie</u>
+ april-mei(?)	Wereldconferentie van Juristen	---	I.V.D.J.
april-mei	<u>Nationale conferentie voor ontwapening en veiligheid</u>	---	N.V.R.
+ juni(?)	Conferentie over Internationale samenwerking van Studenten	verm.Zwitserland	I.U.S.
+ 10-15 juni	Internationale Conferentie van Journalisten	Helsinki	I.O.J.
14-17 juni(?)	Internationale Conferentie van Werkende Vrouwen	---	W.V.V.
4-8 juli	Internationale Conferentie van Jonge Meisjes	Parijs	W.F.D.J.
26 aug.-4 sept.	4e Wereldcongres van Studenten	Praag	I.U.S.
december	Internationale Conferentie van Transportarbeiders	---	V.V.I.-Transport

HOOFDSTUK VI - OVERZICHT STAKINGEN IN MAART 1956

Afgesloten 15-4-1956

HOOFDSTUK VI

Stakingen overzicht in

Maart 1956.

V
O
L
G
S
T
O

<u>Bedrijf</u>	<u>Aanleiding</u>	<u>Inmenging Vakbonden</u>	Resultaat	
Trawl- visserij IJmuiden	Protest tegen voornemen tot wijziging loonvast- stelling der vissers	BVZ-OVB leidt actie ANBZ-EVC stookt	Eisen ingewil- ligd (Werkzaam- heden op 3 Apr. hervat)	1
Katoen Mij. "Scholten" te Almelo	Tariefverlaging		Bedrijfsleiding zegde toe nieuwe tijdstudie in te stellen	2
N.V. "Kasto- fa van Beur- len" textiel Fabr. te Gilburg	Loonkwestie	KAB "St. Lam- bertus"	geen	3
Scheepsin- stallatie- bedrijf 'Nederland" [Jsselmonde	Winstuitkering zou ver- laagd worden	geen	Directie zegde verbetering toe, na onderhande- ling met kern	4
Scheepsbouw- verf "De ries" Lentsoh" Alphen a/d Rijn	Het niet uitbetalen van tariefloon voor aange- nomen werk	geen	eisen ingewil- ligd	5

V
o
l
g
n
o

Begin
in
vori-
ge
maand

De onder de stakingsstreep vermelde getallen geven het aantal stakers aan. De boven de stakingsstreep vermelde getallen geven het aantal arbeiders aan dat in normale toestand werkzaam is.

. staking met vooraf bepaalde tijdsduur (korter dan 24 uren)
- staking met vooraf bepaalde tijdsduur (24 uur of langer)
= staking met niet vooraf bepaalde tijdsduur

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

1
2
3
4
5

450

12

300

100

=
alle ar-
beiders;
in de
morgen-
uren

90

80 van 10.00 u- 10.45 u.